

Yunan Tarihçi
Dimitri Kitsikis

İzmir'in İşgaline İzin Veren İngiltere ve Fransa'dır

Kanada'daki Ottawa Üniversitesi Öğretim Üyesi **Ord. Prof. Dimitri Kitsikis** çocukluğundan beri Türk-Yunan dostluğunun hayalini kuran bir Türkolog. Osmanlı İmparatorluğu'nu canlandırmak düşüncesiyle Türk-Yunan Konfederasyonu'nu öneren Kitsikis'le Türk-Yunan ilişkilerini konuştuk.

▲ KONUŞAN: SAMET TINAS

Doktora tezinizde M. Kemal Paşa'nın Millî Mücadele'nin başlangıcında Bolşevik Lenin hükümetiyle anlaşacağını belirtiyorsunuz. Bu anlaşma nasıl gelişti ve sonra neden bozuldu?

Lenin ve Üçüncü Enternasyonal genel olarak Batılı kolonyalist ve emperyalist devletlere karşı yürütülen Millî Kurtuluş Mücadelelerini desteklemiştir. Mustafa Kemal her ne kadar TKP'nin (Üçüncü Enternasyonal Mensubu Mustafa Suphi liderliğindeki Türkiye Komünist Partisi) etki alanını daraltmak amacıyla 18 Ekim 1920'de Resmî Türkiye Komünist Partisi adında bir parti kurmuşsa da, son kerte de bir milliyetçidir. Yani enternasyonalist değildir ki; Lenin de bunun pekâlâ farkındadır. Sonuç olarak, *Yunan-Türk Sahasının Tarihi, 1928-1973* adlı kitabımda ortaya koymuş olduğum gibi, Sovyet-Türk ilişkileri, bu ideolojik ayrımlar sebebiyle zarar görmüştü (Çerkes Ethem'in Yeşil Ordu'su, Lenin'in M. Kemal'den aldığı talimatla Resmî Türkiye Komünist Fırkası'nı Üçüncü Enternasyonale üye yapmayı amaçlayan Tefrik Rüştü (Aras) liderliğindeki misyonu Moskova'ya kabul etmemesi vb).

Rusların daha sonra Yunanlara, "Biz yanlış yaptık. M. Kemal İngilizlerle beraber hareket ediyor. Biz size destek vermek istiyoruz" dediğini söylüyorsunuz. Bu bilginin kaynağı nedir?

Sonradan kitap olarak basılan *Propagande* başlıklı doktora tezimde 1922 yılında Atina'ya yapılan gizli bir ziyaretten söz ediyorum. Bu ziyareti gerçekleştiren ekip, Üçüncü Enternasyonal'i ve Bolşevik Hükümeti temsilen Atina'da bulunmuş ve İsveç pasaportuyla ülkeye giriş yapmıştı. Burada zamanın Yunan Komünist Partisi sekreteri Gianis Kordatos ile bir araya gelen heyet, kendisine Moskova'nın, Yunanistan'ın Türklerle savaştan çıkması için gerekli yardımı sağlamaya hazır olduğunu, zira kendilerinin Fransız (İngiliz değil) emperyalistlerle irtibat halinde olan Mustafa Kemal'e artık güvenmediklerini söylemiştir. Kordatos, *Modern Yunanistan Tarihi* adlı Yunanca kitabının 5. cildinde bu olayı bizzat anlatır.

Gazeteci Ward Price hatıralarında M. Kemal'in Pera Palas'ta İngilizlerin emrinde bir vali olarak çalışmaya hazır olduğunu söylüyor. Bu bilgi doğru mu?

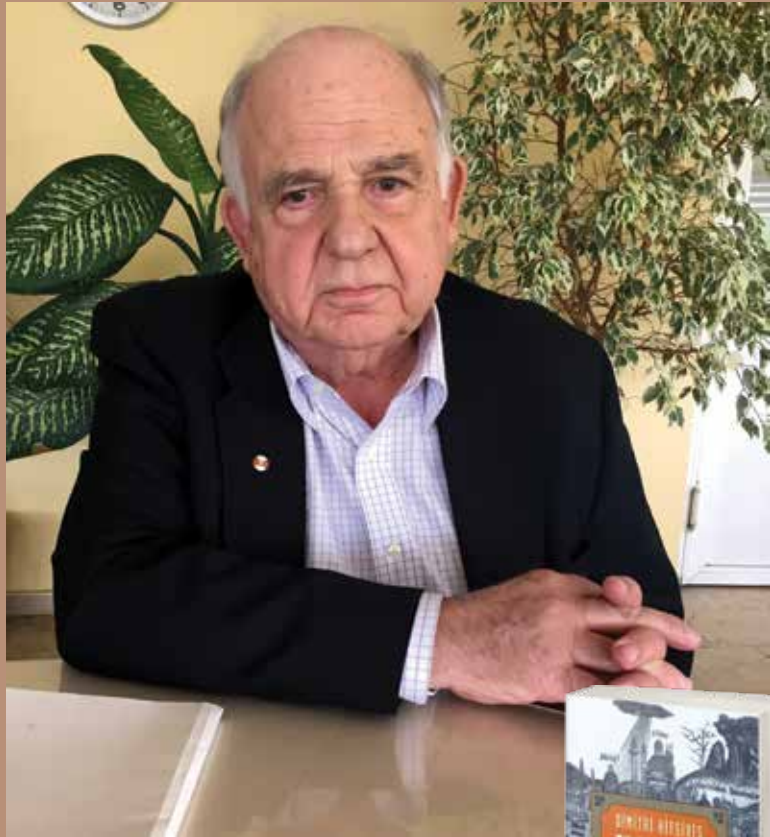
Bu kesinlikle doğru değil. Ward Price, maaşı, başkanlığını Lord Northcliffe'in yürüttüğü İngiliz Hükümeti Propaganda Dairesi tarafından ödenen bir gazeteci idi. Price tarafından hazırlanan içerikler, Yunanistan Hükümeti'nin yürüttüğü propaganda faaliyetlerinde kullanılırdı (bkz. Doktora tezim, sayfa 248-249). Yine İngiliz Hükümeti Propaganda Dairesi tarafından finanse edilen bir başka İngiliz propagandacı Lord Bryce ise, *Treatment of Armenians in the Ottoman Empire, 1915* [Osmanlı İmparatorluğu'nda Ermenilere Gösterilen Muamele, 1915] başlıklı bir kitap yazmıştır (bkz. Doktora tezim, sayfa 442). Hem Price, hem de Bryce'in maksadı, düşman iki ülke olan Bulgaristan ve Osmanlı İmparatorluğu tarafından işlendiği iddia edilen savaş suçlarını vurgulamaktı. Price'in 1917 yılında yayınlanan *The Story of the Salonica Army* [Selanik Ordusu'nun Hikâyesi] başlıklı kitabının ön sözü bizzat Lord Northcliffe tarafından yazılmıştır. Fakat bütün savaşlarda ve savaşan her taraf adına, bu tür suçların işlenmiş olduğunu unutmamak gerekir.

Mustafa Kemal, 1915 Gelibolu Muharebelerinde İngilizlere karşı önemli zaferler kazanmış bir kahramandır. O, sıradan bir general değildir. Eğer 1918-19 yıllarında İngiliz işgal kuvvetlerine bir mesaj göndermek isteseydi, bunu bir gazeteci (Price) üzerinden yapmazdı. Daha üst düzey ve resmî bir İngiliz yetkilisi ile görüşürdü. Lord Kinross, şöyle yazar: "Ward Price görüşmeyle ilgili olarak kurmay albaya bilgi verdi... [Kurmay Albay] bu görüşmenin bir kıymet-i harbîyesi olmadığını söyledi ve ekledi 'kısa bir süre sonra bu Türk generallerin hepsi kendilerine bir iş arıyor olacak!'"

Türk-Yunan Harbi bir İngiliz oyunu mu? İzmir'i işgal etme izni İngiltere Başbakanı Lloyd George ve Fransa Başbakanı Clemenceau'dan mı alındı?

Bu savaşa İngiliz oyunu diyemeyiz. Bu, İngilizlerin Yunanistan'a destek vererek 1. Dünya Savaşı arifesinde keşfedi- >>

İlginç bir tarihçi

DİMİTRİ KİTSİKİS KİMDİR?

Yunan asıllı Türkolog Ord. Prof. Dr. Dimitri Kitsikis 1935'te Atina'da doğdu. 1970'ten bu yana Kanada'daki Ottawa Üniversitesi'nde Jeopolitik ve Uluslararası İlişkiler sahalarında dersler veriyor. Farklı tezlerinden biri, Türkler ve Yunanlar arasındaki uzlaşmayı sağlama teşebbüsüdür. Bu iki milletin Türk-Yunan Konfederasyonu olarak birleşmesi ve imparatorluk fikrinin yeniden hayata geçirilmesi arzusunu taşımaktadır. Ortodoks bir Hıristiyan olmasına rağmen Bektaşî kültürüne ayrı bir yakınlık duyar ve bu tarihin Ortodokslukla benzerliklerine işaret eder.

Kitapları birçok dile tercüme edilmiş; Ankara'da bulunduğu yıllarda Başbakan Turgut Özal'a danışmanlık yapmıştır. Yunanistan eski başbakanı Karamanlis'e de danışmanlık yapan Kitsikis, 1996'dan beri *Ara Bölge (Endiamese Periohi)* dergisinin genel yayın yönetmenliğini yürütüyor. *Türk-Yunan İmparatorluğu* ve *Yunan Propagandası* dilimize tercüme edilen eserleri.

len petrol rezervlerini kontrolü altına almak amacıyla yürüttüğü emperyalist bir savaştır. Hem Lloyd George, hem de Clemenceau, Sör Basil Zaharoff'un nüfuzunu kullanarak Venizelos'a 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgal etme izni vermiştir. Bu konuda doktora tezinin "Sör Basil Zaharoff" başlıklı bölümüne (s. 349-95) müracaat edilebilir.

Yunanistan'da darbe olması bir tesadüf müydü?

1922 Eylül'ünde Türkiye'de vazifeli Yunan subaylar N. Plastiras ve S. Gonas liderliğinde gerçekleştirilen ve Kral Konstantin'in Atina'daki hükümetinin devrilmesiyle sonuçlanan askerî darbe, İzmir'in Kemalist ordular tarafından kurtarılmasından hemen sonra gerçekleştirilmiştir. Bu olay İngiltere Başbakanı Lloyd George'un siyasi kariyerini bitiren Yunanistan'ın mağlubiyetinin bir neticesiydi. Yani Avrupalı devletler tarafından sahneye konmuş bir oyun değildi.

İngilizlerin Milli Mücadele esnasında Yunanistan'a yardım ettikten sonra yardımı kesip Türkiye'nin elini kolaylaştırdığı doğru mudur?

Desteği kesip işleri kolaylaştıran İngilizler değil, Fransızlardı. İngiltere Hükümeti 1919'dan 1922'ye kadar geçen sürede kendi içinde bölünmüştü. Başbakan Lloyd George liderliğindeki ekip Yunanistan'ı destekliyordu, İngiliz subaylarının etkili olduğu bir başka grupsa Yunanistan'ın [İzmir'i] işgaline karşı çıkıyordu.

Türk - Yunan birliği Kimileri Yunanların Osmanlı İmparatorluğu'nun şemsiyesi altında 400 yıl köle olarak yaşadığını söylerken siz "Türk-Yunan İmparatorluğu" tezini ortaya atıyorsunuz.

Bu tür yorumlarda bulunan kişiler Batılılar ya da Batılılaşmış Yunanlardır. Zira bütün Batı imparatorlukları emperyalistti ve dünyanın geri kalanını köleleştirmişti. Ara bölge Bizans İmparatorluğu'nun vârisi olan Osmanlı İmparatorluğu ise "ekümenikti"; tabii ki hiçbir zaman emperyalist olmadı. Kitaplarımda ekümenik imparator-

“ Bugünkü Yunanistan topraklarında, hem Yunanistan'da, hem de Türkiye'de millî bir gün olan 29 Mayıs Fatih'in İstanbul'u 'fethi' olarak değil, Bizanslıların Batı'nın hükümranlığından kurtulma günü kabul edilmeli. ”

luklar ile emperyalist imparatorluklar arasındaki farkları detaylı bir şekilde ortaya koydum.

Coğrafyamızda Batı emperyalizmine karşı yeniden bir birliktelikten söz edebilir miyiz?

Batı emperyalizminin Çin ve Osmanlı İmparatorluklarını 1910 ve 1923 yıllarında ortadan kaldırmasından sonra emperyalizmin bütün kurbanları kendilerini Batı'dan özgürleştirmenin mücadelesini verdiler. Bunu yapmanın iki yolu vardır: Ya Japonya veya Kemalist Türkiye gibi kendiniz Batılılaşsınız ya da din üzerinden giderek ve daha saldırgan bir tavır benimseyerek radikal bir muhalefet inşa edersiniz.

Bu yolların ikisinin de başarısızlığı uğradığımızı gördük. Hoşumuza git-sin ya da gitmesin, dünyaya yön veren uhrevî güçler değil, maddî gerçeklerdir. Batı'yı tamamen ortadan kaldıramadığınıza göre yapabileceğiniz tek

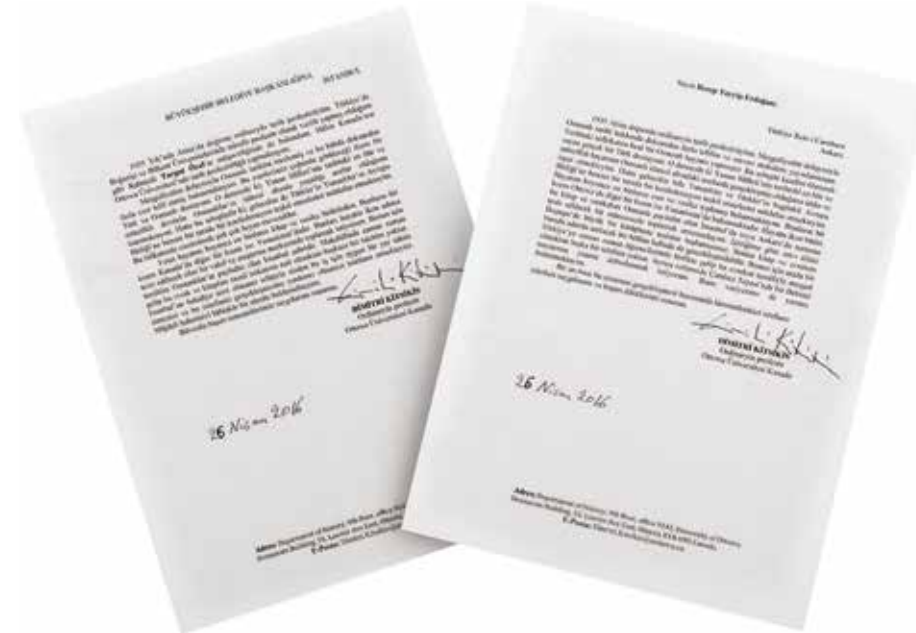
şey, bir taraftan Batı'nın parçalanmasını beklerken, diğer taraftan da büyük devletlerin hangisinin yanında ve hangisinin karşısında saf tutacağını seçmektir. Üç medeniyet bölgesinin üçünde de farklı bir süper gücün hâkimiyetini görüyoruz: Batı'da ABD, Ara bölgede Rusya, Doğu'da ise Çin. Bu süper güçlerin tamamen kontrolde çıkmaları halinde yapacakları tek şey, hâkim oldukları bölgede emperyalist maksatlarını hayata geçirmek olacaktır. Ara bölgede Rus emperyalizminin yarattığı tehdidi hafifletmenin yegâne yolu, ABD ile Rusya arasında bir tür "Yeni Yalta" işbirliğini teşvik etmektir. Burada hiçbir cihatçı hareketin başarı şansı olamaz.

"Çokuluslu bir imparatorluk" olarak adlandırdığınız Osmanlı İmparatorluğu'nda diğer milletlere nazaran niçin Yunanları ön plana çıkarıyorsunuz?

Fatih Sultan Mehmed 1453'te Bizanslıları Batılı Haçlıların kölesi ol-

maktan kurtardı. O zamanlar milliyetçilik tarih sahnesine çıkmamıştı ve Bizans İmparatorluğu'nda çok farklı milletlere mensup çeşitli insanlar yaşardı. Bununla birlikte İmparatorluğun birliğini sağlayan tek bir din vardı: Ortodoks Hıristiyanlık. Bu dinin temelinde Yunanca yer alıyordu ve Bizans İmparatorluğu çatısı altındaki bütün halklara Rum denirdi. Zamanla bu kelime, Yunanları ifade etmek için kullanılır oldu.

Kitaplarımda, yazdıklarımı basitleştirmek ve daha kolay anlaşılmasını sağlamak amacıyla Roma İmparatorluğu, Doğu Roma ya da Bizans gibi ifadeler kullanıyorum. Bu imparatorluğun halklarını ifade etmek üzere de Yunan ya da Rum diyorum (tabii bu insanlar arasında yalnızca Yunanca değil, aynı zamanda Türkçe, Sırpça, Bulgarca, Ermenice, Arapça, Arnavutça konuşanlar da vardır; yegâne kıstas bunların Ortodoks Hıristiyan olmalarıdır). >>

Cumhurbaşkanına hitaben

Bir Osmanlı hayranı olan Dimitri Kitsikis'in İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'a yazdığı mektuplar. Kütüphanesini iki kurumdan birine vakfedip karşılığında tek isteğinin ihtiyaç duyduğunda talebeleriyle gelip çalışmak olduğunu ifade ediyor. Vasiyetinin Çamlıca Tepesi'nde bir Bektaşî mezarının yanına defnolunmak olduğunu da özellikle kaydetmiş.

Osmanlı İmparatorluğu'nun yapısı, selefi Bizans İmparatorluğu'na göre daha sağlamdır. Zira her ne kadar Osmanlı kendisini Bizans'ın mirasçısı ilan etmişse de, imparatorluğun tek bir dine (Ortodoks Hıristiyanlığa) dayalı tabanını, dört farklı milleti (Sünniler, Ortodoks Yunanlar, Ortodoks Ermeniler ve Yahudiler) içerecek şekilde genişletmiştir. Dolayısıyla Osmanlı İmparatorluğu çok kültürlü de-

ğil, çok dinlidir. Dahası, İstanbul'un fethinden sonraki 100 yıl boyunca Osmanlı İmparatorluğu'nun diplomatik dili Rumcadır. Bu dönemden sonra Osmanlılar Türkçe veya Rumca gibi, İmparatorluk bünyesindeki hiçbir etnik dili diğerinden üstün tutmama perspektifiyle Osmanlıca denen ve devletin idari işlerinin yürütülmesi gayesiyle kullanılan bir dili benimsemiştir.

VASIYETİ: ÇAMLICA TEPESİ'NE DEFNOLMAK

Ateist bir ailede büyüyen Kitsikis, Atina'da 8 yaşında gittiği bir kilisede yıldırım çarpmasına benzer sıradışı bir tecrübe yaşar. O sırada bunu anlamlandırabilmekten uzaktır çünkü ailesinden Allah'ın zatı ile ilgili malumat almamıştır. Bir süre sonra Fransa'ya yatılı okula gönderilir ve 17 yaşına kadar burada eğitimine devam eder. Ailesinin de etkisiyle kendisini ateist olarak tanımlamaktadır. 15 yaşındayken yatakhane de gördüğü bir rüyada bir melek gelip kendisine şöyle seslenir: "Dimitri, Tanrı senin Hıristiyan Yunanlar ile Müslüman Türkleri bir konfederasyon içinde Ege Denizi etrafında yeniden birleştirmeni istiyor." 20'sine bastığında o güne kadar Ateistim diyerek kendi kendisine yalan söylediğini fark eder.

Bir gün İstanbul'da Çamlıca Tepesi'ne çıkar ve sahibi meçhul bir mezara denk gelir. Mezar taşında, üzerine atılan madeni para yere düşmez de orada kalırsa dileğin gerçekleşeceğine dair bir yazı görür. Kitsikis dileğini içinden geçirir: Tanrı'nın izniyle Hıristiyan Yunanları ve Müslüman Türkleri İstanbul'da birleştireyim, böylece Osmanlı'yı canlandırabileyim. Ve parayı atar. Yere düşmez, orada kalır. Bu ruhanî tecrübelerine binaen vefatının ardından Çamlıca Tepesi'nde, bir Bektaşîye ait olduğunu iddia ettiği mezarın yanına defnolunmayı vasiyet etmiştir.

Devşirme Rumlarla fetih Türk-Yunan İmparatorluğu adlı kitabınızda Fatih Sultan Mehmed ile Büyük İskender'in benzer yönlerinden bahsediyorsunuz. Her iki lideri buluşturan müşterek noktalar neler?

Fatih'in yakın çevresinde yer alan bütün devlet adamları, liderliğini Zağanos Paşa'nın yaptığı devşirme Rumlardır. Fatih ve onun yakınındaki devşirme devlet adamlarının zihninde MÖ 4. yüzyılda Pers İmparatorluğu'nun kalıntıları üzerine kurulan "Ekümenik İmparatorluk" gerçekliği son derece berrak biçimde varlığını sürdürüyordu. Fatih, anlaşılır ve haklı sebeplerle, yeni Büyük İskender olduğuna ikna edildi.

Aslında böyle baktığımızda iki hükümdar arasında hiçbir benzerlik yoktur. Fatih doğrudan doğruya İskender'in vârisidir. Buna ilaveten bugünkü Yunanistan topraklarında yaşayan Yunanlara, hem Yunanistan'da, hem de Türkiye'de millî bir gün olan 29 Mayıs'ın Fatih'in İstanbul'u "fethi" olarak değil, Bizanslıların Batı'nın hükümlerinden kurtulma günü olarak kabul edilmesini teklif ettim.

"Helen", "Rum", "Bizans" yerine ısrarla "Yunan" kelimesini kullanıyorsunuz. Nedir sebebi?

Aslında kullanılması en doğru kelime, "Romalı"dır. Herhalde en kötü isimlendirme bu insanlara "Helen" demektir. Zira bu, Romalı Hıristiyanlar için pagan mânâsına gelmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu için Doğu Roma'nın devamı olarak "Üçüncü Roma" ve "Fatih kayser unvanını kullanmıştır" sözlerine ne dersiniz?

Aynı fikirdeyim. Haleflik-seleflik münasebeti açısından bakarsak, Osmanlı İmparatorluğu Üçüncü Roma'dır. Ruslar her zaman Üçüncü Roma olduklarını iddia etmiş ve bununla Hıristiyan Roma'yı kastetmişlerdir.

14. yüzyılda Osmanlı ordusunun Bizanslaşmasından söz ediyorsunuz. Bu kavramı biraz açalım mı?

Bununla ifade etmek istediğim şu:

» Dimitri Kitsikis çok sevdiği Çamlıca Tepesi'nde.

1280 yılından itibaren Osmanlılar ve Bizanslılar, öncesinde de beylikler ve Ekümenik Roma İmparatorluğu arasındaki ilişkiler yoluyla, yüzyıllar boyunca bir arada yaşamış olmaları kaçınılmaz olarak Osmanlıların göçebelige dayalı hayat tarzının ortadan kalkmasına ve bunun yerine Romalıların sahip olduğu daha üstün düzenin benimsenmesine yol açmıştır.

Devşirme sisteminde daha çok Rum Ortodoksların tercih edildiğini söylüyorsunuz. Yunanlar bu sayede mi Osmanlı idareci sınıfına katıldılar?

Devşirme olarak seçilebilmeniz için ilk şart Ortodoks Hıristiyan olmanızdır. Bu bir tercih sebebi değil, mecburiyetti. Ne var ki devşirme olmak demek, imparatorluğun en üst tabakasında yer alan devlet adamları arasına girmek mânâsına geldiği için Ortodoks olmayan kimi Hıristiyanlar ya

da Müslümanlar da, köylere gidip rüşvet ve benzeri usullerle Ortodoks Hıristiyan ailelerden kendi çocuklarını evlat edinip köye devşirme toplamak için bir memur geldiğinde bu çocuğu Hıristiyan Ortodoks olarak tanıtmalarını isterlerdi. Bu ailelerin umudu, çocuklarının devşirme olarak seçilmesiydi.

Son olarak Türk – Yunan konfederasyonu teklifinizden bahsedelim.

Yunanları ve Türkleri şuna ikna etmemiz gerekiyor: Fatih, İstanbul'u istila etmemiş, bilakis Batı Romalı Katolik Haçlıların Ara Bölgede yer alan bütün halklar üzerindeki boyunduruğuna son vermiş, bu insanları özgürleştirmiştir.

Yukarıda belirttiğim gibi, 29 Mayıs hem Yunanistan'da, hem de Türkiye'de millî bayram olarak kutlanmalıdır. Yunanlar günümüzde 25 Mart'ı (1821) millî bayram kabul ediyor. Oy-

sa bu tarih Yunan halkının Batılı kolonyalistler tarafından sömürülmeye başlanmasının tarihidir. Bu sömürü hâlâ sürüyor. Brüksel ve Avrupa Birliği'nin Yunanistan'a nasıl muamele ettiğini görüyoruz. 1821 yılı aynı zamanda Cihanşümül Osmanlı İmparatorluğu'nun dağılmaya başladığı tarihtir. Osmanlı İmparatorluğu Ara Bölgeye ve burada yaşayan, aralarında Yunanların da bulunduğu halklara 400 yıl boyunca şan, hürriyet ve refah bahşetmiştir.

Artık ortadan kalkmış İmparatorluğun halkları için o günlere dönmek değil, İmparatorluğu yeniden kurmak değildir (ki bu zaten mümkün de değil). Daha ziyade bir Türk – Yunan Konfederasyonu'nun kurulması, bu hasreti gidermemizi sağlayabilir. Arnavutluk'tan Suriye'ye kadar eski imparatorluk topraklarında yaşamış pek çok halk, bu düzeni mutlulukla kabul edecektir. ■